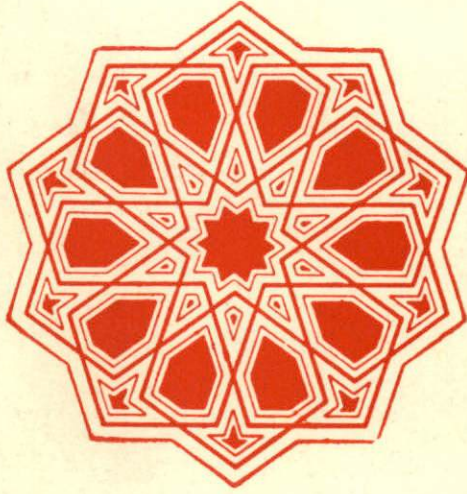

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1960

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA

1961

Sükrü Polat Bağcı

Yıl: 1960

Cilt: VIII

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1960

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ—ANKARA
1961

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u> <u>No.</u>
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN : <i>Türkiyede Batılama Hareketi</i>	1
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN : <i>L'Occidentalisme En Turquie</i>	9
Prof. Dr. Kâmiran BİRAND : <i>Din Kavramının İncelenmesi Hakkında</i>	15
Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY : <i>Hız. Muhammedin Soyu, Çocukluğu ve Gençliği</i>	19
Doç. Dr. Cavit SUNAR : <i>Bergson'da Zekâ Ve Sezgi (Intuition)</i>	39
Doç. Dr. Mehmet TAPLAMA- CIOĞLU : <i>Din Sosyolojisinin Yeri Ve Tartışma Konusu</i> <i>Olan Mes'eleleri</i>	45
Doç. Dr. Hüseyin YURDAYDIN : <i>Din Fenomenolojisi</i>	51
Doç. Dr. Hüseyin YURDAYDIN : <i>Tabib Ramazân'ın Yeni Bir Eseri</i>	55
Şükrü AKKAYA : <i>Din Buhranı Ve "İslâm Fikir Dünyası" Adlı</i> <i>Bir Eser</i>	61
Nafiz DANIŞMAN : <i>İslâmî Mücadelenin İç Şekli</i>	71
Osman KESKİOĞLU : <i>Kur'an Tercümesi Hakkında İki Fakih'in Yaz-</i> <i>dıkları</i>	89
Neda ARMANER : <i>Din Eğitim Ve Öğretimi Üzerinde Didaktik</i> <i>Araştırmalar</i>	95
Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU : <i>İslâm'da Tasavvuf</i>	99
Dr. Hikmet TANYU : <i>Türkiye'de Dinler Tarihi'nin Tarihçesi</i>	109
Dr. Bahriye ÜÇOK : <i>Delhi Müslüman - Türk Sultanlığının Kuru-</i> <i>luşu Ve Sultan Raziye'nin Saltanatı</i>	125
Farid JABRE : <i>Plotin'in Vecd'i Ve Gazzalî'nin Fenâ'sı.</i> <i>Çeviren : İbrahim Agâh Çubukçu</i>	135
Taha HÜSEYİN : <i>Kuran'ı Kerimde Üçüncü Şahıs Zamirinin İşa-</i> <i>ret Zamiri olarak Kullanılışı.</i> <i>Çeviren : Mehmed Hatiboğlu</i>	149
Dr. Talât KOÇYİĞİT : <i>Ebu'l-Hasan El-Eş'arî Ve Bir Risalesi</i>	165
<i>Kitap Tenkitleri :</i>	
Osman KESKİOĞLU : <i>Gelibolulu Mustafa Âli, Mevâ'idü'n - Nefais</i> <i>fi Kavâ'idü'l-Mecalis</i>	175
Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU : <i>Dr. Farid Jabre, La Nation De La Ma'rifa</i> <i>Chez Ghazali</i>	177
Prof. Dr. Tahsin BANGUOĞLU : <i>Arapça Metinlerin Transkripsiyonu Üzerine</i> ...	179

BİBLİYOGRAFYA

Dr. Farid Jabre, *La Notion De La Ma'rifa Chez Ghazali*, Editions Les Lettres Orientales, Beyrouth 1958. s. 208.

Müellif, bu eserini fransızca olarak kaleme almış ve beş kısma bölmüştür. Ayrıca eserin sonuna 25 sayfa kadar Gazzalî'den seçme arapça metinler ilâve etmiştir.

Eserin başlıca konusu Gazzalî'ye göre Allah'ın tanınması meselesidir. Müellif, Gazzalî üzerinde çalışmalarıyla meşhur olan Obermann'ın, Palacios'un, Carra de Vaux'nun ve Wensinck'in bu konuda yazdıklarını kâfi bulmuyor (s. 11). Ona göre Obermann bu konudan bahsederken meseleye lâyık olduğu ehemmiyeti vermemiştir. Mc. Donald, marifeyi, Allah'ın kalbe verdiği bir bilgi, vahyin ve ilâhî fikirlerin tanınmasına yardım eden şahsî tecrübe olarak göstermiştir. Bundan başka marifenin objektif muhtevası ve psikolojik terkibi hakkında açık bir şey söylememiştir (s. 13). Palacios, *Espiritualidad* adlı eserinde bu konudan uzun uzadıya bahsetmiş ve Gazzalî'nin marife hakkındaki ifadesini muğlak bulmuştur (s. 13). Carra de Vaux'nun yaptığı mühim açıklamalar ise Gazzalî'nin marife düşüncesine tamamen bağlı değildir (s. 15). Wensinck marifeyi, bilgi kelimesiyle tercüme etmenin kusurlu olacağını söylemiştir (s. 15). Dr. Smith, "*Ghazali the Mystic*" adlı eserinde marife'yi "*gnosis*" ile tercüme etmiştir (s. 16-17). Farid Jabre bu konuda şimdiye kadar yapılan izahlara böylece temas ettikten sonra marifeyi şöyle tarif ediyor: marife vecd halinde en yüksek dereceye varan psikolojik tecrübedir. Daha doğrusu insanın, vicdanını işgal eden obje üzerinde bütün kudretini toplayarak ruhi bir tecrübe yaşamasıdır (s. 18).

Eserin birinci kısmında müellif umumî olarak marifenin tanınmasından ve bu husustaki Peygamberin rolünden şöyle bahsediyor: Gazzalî'ye göre marife, keşfi bilgiye sıkıca bağlıdır. Hattâ keşfi bilgi aynı zamanda marifenin bilgisi demektir. Gazzalî, keşfi bilginin muhtevasına, Allahı, ahireti, Peygamberi, melekleri, Cennet ve Cehennemi bilme gibi hususları ithal etmiştir (s. 24-25). Ona göre marifenin en yüksek derecesi Allahı bilmektir (s. 26). Peygamberin vazifesi Allahı tanımları için insanlara yardım etmektir. Bir müslüman, Allahı hakikî ve doğru olarak bilmek için, Kur'an'a ve Muhammed'in sünnetine muhtaçtır (s. 36-37).

Kitabın ikinci bölümünde tevhit, ilâhî aşktan ve aşkın psikolojik temelinden bahsedilmektedir. Bu hususta müellifin yazdıklarını şöyle hulâsa edebiliriz: marife, aşk ve tevhit vasıtasıyla gelişir (s. 39). Allah'ın birliğine inanma marifenin temelidir (s. 41). Tövbe, sabır, zühd, korku ve ümit gibi hususlar aşka kavuşmak için muhtelif hazırlık safhalarıdır (s. 43).

Eserin üçüncü bölümünde, Gazzalî'nin marife hakkındaki ifadelerinden ve onun vusul, ittihat ve hulûlu edredişinden bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde Allah ile kul arasındaki münasebet hakkında izahlar yapılmıştır.

Beşinci bölüm ise, insanın marifeye kavuşması için riayet etmesi lâzım gelen hususlara tahsis edilmiştir. Bu kısımda manevi temizliğin temeli ve dereceleri hakkında da geniş izahlar yapılmıştır.

Müellif netice olarak Gazzalî'nin marifesiyle Yeni Eflâtuncuların bu konu ile ilgili görüşlerini mukayese etmektedir. Bilhassa Plotin'in vecd'i ile Gazzalî'nin fenâ'sı arasında benzerlik bulunmaktadır.

Yukardanberi böylece hulâsa ettiğimiz "*La Notion De La Ma'rife Chez Ghazali*", dar bir konu üzerinde yapılmış teferruath bir araştırmadır. Müellif gerek Gazzalî'nin bir çok eserlerini ve gerekse Gazzalî hakkında yazılmış bazı kitapları gözden geçirmiştir. Bununla beraber onun, Gazzalî'yle ilgili şimdiye kadar yapılmış olan bütün neşriyatı takip edemediği anlaşılmaktadır*. Fakat hemen teslim edelim ki Farid Jabre'in bu eseri Gazzalî üzerinde araştırmalar yapanlar için çok faydalıdır.

İBRAHİM AGÂH ÇUBUKÇU

* Farid Jabre, Gazzalî'nin *Kitab Kavâsim al-Batıniye* adlı eserinin henüz neşredilmediğini söylüyor (*La Notion De La Marife*, s. 122). Halbuki Gazzalî'nin mezkûr eseri 1954 yılında Prof. Ahmet Ateş tarafından türkçesiyle birlikte neşredilmiştir (Bak. *İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, C. 3, sayı: I-II, Ankara 1954).

Burada Farid Jabre'in yaptığı diğer bir hatadan da bahsedelim: O, *Al-Akide an-Nizamiye* adlı eseri, Gazzalî'nin eserleri arasında zikretmiştir (s. 140). Halbuki bu eser Gazzalî'nin hocası İmam al-Harameyn'e aittir (Bak. Kâtip Çelebi, *Keşf uz-Zunun*, c. II, s. 1159, Maarif Matbaası 1943).